

Edebi Eserlerde Kent İmgesi: Ankara Örneği

The Image of City in Literary Works: The Case of Ankara

Elif CERRAHOĞLU¹

Öz: Bu makalede, insanın tekil yahut topluluk olarak imgelem gücünü doğrudan veya dolaylı bir biçimde ortaya koyabildiği, geniş alan kaplayan mekânsal niteliği ile 'kent' tanımı tarihsel bağlamda incelenmektedir. İlk Çağ'dan itibaren yazılı edebi eserler üzerinden, bir yeni değerler üretim, tüketim alanı olarak "kent" tanımı ele alınacak ve geri dönüş olarak toplum yaşamında imge dünyalarımızdaki etkisi, iktidar türleri ve devlet biçimleri çerçevesinde edebi eserler aracılığıyla kuramsal bir incelemeye tabi tutulacaktır. Bu bağlamda kent tanımı; Antik Çağ'dan 21. yüzyıla kadar geçen süreçte Gilgames, İlyada, Odysseia Destanları ve devam eden yüzyıllarda ortaya konan komedi ve tragedya eserleri üzerinden incelenecektir. Tarihsel süreçte kent kavramının oluşumu, yazarların kent kavramını eserlerinde ele alış biçimleri incelenecek son olarak edebi eserlerin, edebi niteliğinin yanı sıra "kente birer kimlik ve imge kazandırmakta mıdır veya kent kimliğinin içeriğini zenginleştirmekte midir?" sorularına Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Beş Şehir adlı eserindeki Ankara örneği üzerinden Kentsel Kimlik ve İmge bağlamında bir cevap aranacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kent, kentsel kimlik, kent imgesi, beş şehir, Ankara

Abstract: This article examines, the definition of 'city', with its spatial extensive attributes which people can directly or indirectly reveal their imagination as a individually or as a society, in a historical context. The definition of "city" as a field of production and consumption of new values will be discussed through written literary works since the First Age and as a return, its effect on our image worlds in social life will be subjected to a theoretical examination through literary works within the framework of power types and state forms. In this context, the definition of the city will be examined through the epics of Gilgamesh, the Iliad, the Odyssey which written from the Antiquity to the twenty-first century and the comedy and tragedy works of the following centuries. The formation of the city in the historical process and the way the authors handle the concept of the city in their works will be examined and finally besides the literary quality of literary works, questions of "do they give the city an identity and image? or "Does it enrich the content of the urban identity?" will be sought through the example of Ankara in Ahmet Hamdi Tanpınar's Five Cities in the context of urban identity and image.

Keywords: City, urban identity, the image of the city, five cities, Ankara

Giriş

İnsan tarih boyunca çeşitli alet edevat vb. araçlarla yaşadıklarını, gördüklerini gelecek kuşaklara aktarma, tecrübenin güvenli limanlarını inşa ederek huzurla yaşama eğiliminde olmuştur. Bu eğilim kimi zaman somut bir biçimde mimari eserlerle kimi zaman da tüm bunları bizlere edebi bir dille aktaran edebi eserlerle karşımıza çıkmaktadır. 'Kent' kavramı insanın; birbirinin ürettiklerine, sahip olduklarına, tecrübesine simbiyoz bir

¹ İlgili yazar/Corresponding author: Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı. elifcerrahoglu06@gmail.com, ORCID No: 0000-0002-4365-7999

biçimde ihtiyaç duyuyor olması ve bir araya gelip beraber yaşamayı icat etmesiyle başlayan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Zaman içinde geliştirilen bu sosyal birliktelik ve mekân formları; ulaşım ağı, savaşlar, göçler ile birbirlerine aktardıkları ve zihinlerinde yeni bağlantılar yaratan yeni bilgiler öğrendikleri bir ağa dönüştürerek toplulukları tanımlamada kullanılan bir kelime haline almaktadır. Belli bir mekânda, organize olmuş insan toplulukları örgütlü bir yapı ile doğada var olmaya, ilişkiler geliştirmeye başlamıştır. Başlarda bu örgütlü mekânsal yapının adı kent devletidir. Bu yazıda incelenecek olan; kent devletlerini bizlere ilkelden aktaran bilinen yazılı ilk metinler Gilgameş Destanı ve ardından Homeros'un İlyada ve Odysseia Destanları'dır. Sonraları oluşan toplumsal yapı, yeni aktarım aktivitelerini yaratmakta böylece komedyalar, tragedyalar ortaya çıkmaktadır. Tarih boyunca bu metinleri okuyarak şimdiki kendimiz ile türlü benzerlikler kurarak yahut anlatılan mekânları birebir ziyaret ederek geçmişteki insan formları ile bir bağ yakalamaya çalışmaktayız. Bu aktarım güncel olarak her an sürmektedir.

Bu makalede ele alınacak olan diğer edebi eser olarak Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Beş Şehir adlı eseri mekâna dair kimliksel ve imgesel betimlemeleri sonucunda insanda, bahsedilen mekâna dair bir imgelem dünyası yaratması açısından yazıldığı dönem ile günümüz arasındaki farklılıklara, edebi bir metin penceresinden bakılarak mekânın kişileştirilmesini göreceğiz. Ankara'nın veya herhangi bir şehrin geçmişinde yaşanan tüm olaylar, inşa edilen tüm mimari unsurlar bu şekilde bir kişileştirilme ile insanın imge dünyasında bir şehir ideası ve yazar sempatisi yaratmakta ve o mekânı görme arzusunu tetiklemektedir. Bu kişileştirme sonucunda o kente dair yaratılmış olan imgelerin okuyucuya edebi bir dille aktarımı sonucunda tekrar bir reklam niteliği taşımakta ve o mekân ile ilgili yeniden yeni imgelemeler yaratılmakta ve tarihin akışına teslim edilmekte yahut tüm bu bağlamın dışındaki örnekler mimari olarak inşa edilmekte ve kente yeni, suni bir değer kazandırılmaya çalışılmaktadır. Kısacası edebi eserlerle anlatılan mekânsal tasvirler insanları oralara çekmekte ve bunun nedeni olarak günümüzden geçmişe bakıldığında her kentin, o kenti ruhunu katarak betimlediği bir sanatçısının olduğu görülmektedir. Buna ilk örnek teşkil eden Gilgameş ve Sümer kentinin özdeşleşmesidir. Okuduğumuz destan her ne kadar anonim olsa da Gilgameş'in gördüğü Sümer kenti anlatıldığı için Gilgameş'in Sümer'ini okumaktayız. Günümüze yaklaştıkça Dostoyevski'nin Saint Petersburg'u, James Joyce'un Dublin'i, Kafka'nın Prag'ı, Charles Dickens'ın Londra'sı, Halikarnas Balıkcısı'nın Bodrum'u, Yahya Kemal'in İstanbul'u, Murathan Mungan'ın Mardin'i ile halihazırda var olan kentleri insanların akıllarında kendi benlikleri ile harmanlayarak yeni birer imgelem dünyası oluşturmaktadırlar. Bunun sonucunda edebiyat turizmi adı altında bir turizm şekli dahi oluşmaktadır diyebiliriz. Bunun edebi anlamda örneğini bir otobiyografik roman olan 'Yaşamın Ucuna Yolculuk' adlı eserinde Tezer Özlü özelinde görmekteyiz. Bu eserinde sevdiği yazarların kentlerine yaptığı yolculuklarda içsel ve dışsal olarak deneyimlediklerini edebi bir dille aktararak okuyucuya sunmakta olan yazar kendi düşünce dünyasını da gezdiği mekân boyutuyla tepkimeye sokarak ortaya o mekanlara eklenmiş yeni bir imge bırakmakta ve bu döngü bu şekilde sürüp gitmektedir. Kent kimliğinin oluşumundan bahsedebilmemiz için öncelikli olarak kent ve kimlik kavramlarını incelemeliyiz. Ahmet Hamdi Tanpınar'da Ankara'ya değinilecektir.

Kent

İnsan, yararlı araçları geliştirmesi sayesinde yeryüzünde varlığını sürdürmeyi ve çoğalmayı başarmış, uygarlığın temel adımlarından biri sayılan kentleşmeye doğru bir adım atmıştır (Childe, 2005; akt: Bulut ve Sezener, 2019.). Kent, kültürün en somut görüngülerinden birisidir. 'Kent', bir mekânı çağrıştırmakla birlikte, kültürel anlamı da olan bir kavramdır. Bu nedenle kent, 'uygarlık' olgusunun ortaya çıktığı mekân olarak nitelenebilir. Nitekim Antik Yunan'da kent, barbarlıkla karşıt, uygarlıkla eşanlamlı bir olgu olarak algılanmıştır. Ünlü kent bilimci Mumford için de kültür aktarımı perspektifinden uygarlık tarihinde kolektif olarak ilk en önemli keşif dil hemen ardından 'kent'dir (Mumford, 2013). Bu bağlamda insanlık tarihinde kent'in belirleyici konumu nedeniyle uygarlık tarihi ile kent tarihinin özdeş kabul edilebileceğini de söyleyebilmekteyiz (Mutlu, Reyhan, & Doğan, 2016). Nasıl ki dil iki kişi arasındaki içsel değer ve hisleri birbirine aktarım aracı ise uygarlık da bir mekâna yayılı olarak kentteki insanların içsel değerlerini dışarıya çıkarması yoluyla herkese mâl olması,

böylece ortak bir davranışa dönüşerek topluluğun mekanla ilişkisel karakterinin oluşmasıdır. Ayrıca Bauman'a (1998) göre grup kendi dışındakiler karşı simgelerle beraberliklerini gösterir. Simgelerin anlamları toplulukça paylaşılan ve toplum içindeki bireyselliklerin üzerini örterek dışarıya karşı topluluğun birliğini sağlar. Bu özellik „biz“ kategorisi için de geçerlidir (akt: Bulut, 2019).

“Uygarlık toplumsal ve kişisel farklılıkların bütünlüğün içine nasıl sığdırılacağıyla ilgili bir görüşür. Uygar insan kişi dışılığa bir değer yükler ve konuşmacıların kimliğine değinmekten kaçınan kişi dışı bir dil bulur. Uygarlık kuralları değeri dışarıya boşaltmanın bir yoludur, rahatsız edici içsellikten Aydınlanma Çağına kadar bir kurtuluşur.” (Sennett, 1992).

Gilgameş Destanında Kent

Gilgameş Destanı'nda ele alınan ve tarihin kent anlamında bilinen ilk uygar, medenî topluluğu Sümerlerdir. ‘Medeniyet’ kelime anlamı olarak uygarlık demektir ve uygarlık ise kentsel gelişime paralel olarak ortaya çıkmaktadır. Yani Mezopotamya’da çıkan sayısız medeniyetin/uygarlığın temelini Sümerler atmıştır denilebilmektedir. Yazı ile iletişim ve bilgi aktarımı ilk Sümerlerde ortaya çıkmıştır. Sümerlerden günümüze kalan tabletler incelendiğinde ortaya çıkan birkaç temel bilgiden biri yaratılış destanlarındaki ormanda yaban hayatı yaşamakta olan daha sonra Lir çalan, şarkı söyleyen kadın figürü Şamhat tarafından uygarlaştırılan Enkidu örneğidir. İlk ormanda hayvanlarla dört ayağı üstünde yaşayan, avlanan bir insan türü iken Sümer kentine girebilmesi için saç, sakalı kesilip, pınarda yıkanır. Daha sonra “Enkidu güçlü bir şehir erkeği gibi olur. Şamhat, Enkidu’ya önce insan gibi yemek yemeyi, su içmeyi, sevmeyi, sevişmeyi öğretmekle eğitime başlar. Bu arada konuşmayı da öğretmek için ona kırsal alana ait özelliklerini kente uygun hale getirmeyi öğretir (Çığ, 2000). Burada kentleri kapatma ve yalnızca koşulları sağlayanların içeri alınması durumu ortaya çıkmaktadır (Bulut ve Sezener, 2019).

Buradan hareketle kır-kent karşıtlığında kente atfedilen değerlerin kırdan başka bir boyutta olduğu üstü kapalı bir biçimde tüm topluma aktarılmış olur. Tarihte yazı ile bilebildiğimiz ilk kent örneği olan Sümerlerin uygarlığı inşa etmesi çeşitli koşullara bağlı tutulmuştur. Bunlar yukarıda da bahsedildiği gibi sağlık için kişisel bakım, sosyalleşmek için konuşma, çoğalmak için sağlıklı üreme şekilleridir. Tüm bunlar insan türünün belirli bir mekân üzerinde uzun vadede sorunsuz ve beraberce yaşayabilmesi için gereken unsurlardır. Bu unsurların sağlanması ile insan kendine, mekânı değiştirerek, dönüştürerek, manipüle ederek kendine uygun hale getirir ve bunu yaparken estetik yani algısal yetisini kullanarak dünyaya yeni bir değer katabilecek bir ortam yaratır. Bu ortam üzerinde günlük yaşantısını, ilişkilerini kurar, inancını yaşar ve yine bu mekânda ölür. Tüm bunlar gerçekleşirken mekânda birçok kalıcı yahut geçici izler bırakır bu izler çerçevesinde imgelem dünyası oluşur ve düşüncelerini bu imgelemler üzerinden kurarak daha sonra bir diğer insana aktarım yolları ile o mekânda ortak bir yaşam formu oluşturarak orayı hem fiziksel hem sosyal anlamda kültürlendirir. Ayrıca Ekşi ve Bulut’a (2020:1-13) göre kavramlar aracılığıyla algılama düşünmenin dönüşmesine ve paylaşılabilir bir hale gelmesine neden olmaktadır.

Homeros- İlyada ve Odysseia Destanlarında Kent

İlk Çağ Eski Yunan coğrafyası, günümüze kalmış destanlar aracılığıyla bizlere insanın sosyal bir varlık olarak doğada yapılaşmış, kurumsallaştığı ve tarihin akışı çerçevesinde bir aktör olarak işlevsellik kazandığı ilk dönemlerin izlerini sunmaktadır. Bu izlerden en önemlisi kurumsal yapı olarak anılması bakımından Polis’dir (kent, şehir-devlet). Polislerin varlığı bizlere güçlü bir merkezi otoriteden uzak, bölgelere ayrılmış kendi içlerinde bir yönetim birimi barındıran farklı birçok erkin farklı bölgelerde etkin/hâkim olduğu bölge bir coğrafya modeli, ortak din, dil ve bağlılık hissinin olduğu bir ülke formuna ulaşmamış topluluklar ağı olduğunu göstermektedir. Homeros’un destanlarında bu durum; birbiriyle çatışma halinde olan, birbirine hükmetme niyeti güden zaman zaman ortak düşmana karşı beraber hareket edebildikleri ama daha sonra tekrar birbirleriyle savaştıkları bir yapıda olduğunu göstermektedir (Homeros, İlyada, 2014). Genel itibarıyla etrafı surlarla çevrili, yüksek bir yerinde (akropolis) tanrısallık bir tapınağın bulunduğu ve bu tapınağın amaçlarından

birinin artı ürün olan tarım üretimini muhafaza etmede işlevsellik kazandığı bir niteliği barındırmakta olduğunu, Polis'e ait bir Yaşlılar Heyeti'nin olduğunu ve Polis'in kaderini etkileyecek durumlarda onlara başvurulduğunu, onların deneyim, kehanet ve bakış açılarından faydalandığını görmekteyiz (Homeros, Odysseia, 2012). Tüm polislerin genel ve tek bir yönetim biçimini benimsediğini söyleyememekteyiz. Bunu askeri bir yönetim birimi olarak, oligarşi olarak, erken demokrasi örnekleri olarak, monarşi olarak yahut tiranlıklar olarak karşımıza çıktığını söyleyebiliriz.

Kutsalın insan ve dolaylı olarak polis bakımından önemi ve işlevselliği yadsınamayacak kadar büyüktür. Bu yüzden Polislerde en dikkat çeken özellik; dinin/kutsalın şehrin yönetimindeki yeridir. Tanrılar adına yapılan tapınaklar, heykeller, tanrı ve tanrıçaların başrolde oynadığı hikâyeler; günlük yaşamlarında herhangi bir durum için bir atıfta bulunma aracı olarak tanrılar, onların adlarına düzenlenen sunaklar, şölenler gibi toplumsal hareketliliği sağlayan ortak bir üst bilinç yaratma girişimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu üst bilinç herkesin bilinirliğine ulaşmış ve ortak bir kutsal değerler üretimi/tüketimi erki, polisli taraflardan önemli bir meşruiyet sağlama aracı haline getirilmiş ilk kutsal örneklerindedir. Polisin bu özelliği aşağıdakilere sebep olmaktadır:

1. Halk ve yönetici sınıf ayrımı; yönetim meşruiyetini Tanrı Zeus'un asası ile sağlayan bir kral ve ona biat eden halk;
2. Tanrı ve Tanrıçalara yakınlıkları sayesinde bir yönetici soylu/aristokrat sınıf;
3. Üretim fazlasının Kutsal'ın koruma ve gözetiminde olması ve bu korumanın tapınak rahiplerine bırakılması sonucu gelecekte (özellikle Orta Çağ'da) etkinliğini arttıracak olan ruhban sınıfının erken örneklerinin doğuşu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kent; kutsalın tüm bu hakimiyet mekanizması ve yanında askeri güç, tarım, iş bölümü gibi nitelikleri barındırması ile dünya tarihindeki kalıcı ve dönüştürücü olma rolünü almaya başlar.

Homeros'tan sonra devam eden tarihsel süreçte Aristophanes ve Sophokles eserlerinde kentte demokrasinin (aristokrasi demokrasisi) oluştuğunu görmekteyiz (Aristophanes, 2006). Soylu sınıfın yönetim erki elinde bulunduruyor olması yine soylu sınıfa ait ozanlarca eleştirel bir şekilde komedyalarda yahut ders verici/ didaktik bir şekilde tragedyalarda dile getirilmiştir (Sophokles, 2016). Bu süreçte Tragedyalarda/Komedyalarda Yunan Kent devletlerinin büyük çoğunluğunu oluşturan birliği olan Atina kent devletinin içinde bulunduğu zor durumdan çıkamaması, Perslerle savaşı, kent içi adaletsizlikler, rüşvet, yozlaşma gibi sorunlar kentin dinamiklerini temelden sarsmış olup kutsalın edebiyattaki komedyaya eserleriyle alay konusu, değişmesi gereken eski bir düzen olarak işlenmesi Polisin siyasi, dini özelliklerinin nasıl bir dönüşüm geçirdiğini göstermektedir. Bu komedyaya-tragedya eserlerine geçildiği dönemlerde Polis üstü bir düzenleme vardır, artık kurulmaya çalışılan bir Helen birliği vardır.

Platon'un yaşadığı döneme (MÖ.428-348) ve eserlerine gelindiğinde ise (ki tarihsel olarak Sophokles ile aynı zamanlara denk düşer) Platon; Homeros'un ortaya koyduğu gibi bir tanrı düşüncesinin ortaya konmamasını, kent-devlet kralının bilge kral olması gerektiğini ve eski Homeros'un değerlerinin terk edilmesi gerektiğini söylediğini görmekteyiz.

Platon'un eserleri ve çağdaşlarının eserleri genel bir okumaya tabi tutulduğunda bu dönemde ideal kent devleti kurulmaya çalışılırken toplumun üçe ayrılmakta olduğu görülmektedir:

1. Yönetici sınıf: En önemli erdemi bilgidir.
2. Koruyucu sınıf: Kahramanlık yapması için özel olarak yetiştirilmiştir.
3. Ticaret, zanaat sınıfı: Kentin otarşik bir kent olamayacağını belirtilerek nüfusunun artması istenmiyor. Şehirde üretilmeyecek ürünlerin başka kentlerden ticaret yoluyla getirmesi isteniyor ve bu ticaret sınıfını yukarılara taşıyor tam tersi hiyerarşinin altında konumlandırıyor.

Platon'un, genel felsefi yaklaşım olarak ortaya koyduğu bu durum; değişime çok açık olmayan bir toplum düzeni kurarak, çöküşe doğru gittiğini düşündüğü polisi ideal kurumlarla ayakta tutma niyeti güdüyor diyebiliriz.

Yunan kent devletlerinin geçirdiği tarihsel dönüşüm sonucunda gördüğümüz son örneklerine göre topluma dair net bir sınıflandırma yapacak olursak Yunan kent devletlerinde toplu;

1.Soylular

2.Burjuva

3.Köleler ve metekler² olarak son haliyle karşımıza çıkmaktadır.

“Atina'da belli bir zümreye tanınan yurttaşlık etrafında şekillenen demokrasi, kadınları, metekleri ve köleleri yönetimin dışında bırakmış olması nedeniyle eleştirilmektedir. Şüphesiz modern demokrasiyle karşılaştırıldığında tüm nüfusu kapsayıcı olmaması nedeniyle başarısızdır. Ancak günümüzde bile hala kusursuz bir şekilde uygulanamayan ve idealize edilen demokrasinin Antik Yunan'daki uygulamasını, kendi çağının özellikleri ile değerlendirmeliyiz.” (Dinçkol, 2017)

Yunan kent devlet demokrasisi günümüz hukuk kuralları ile açıklanamayacak anti demokratik uygulamalara sahiptir. Bu bölümde anlatılmak istenilen düşünceleri kısaca özetleyecek olursak Yunan polisinin öznitelikleri M.Ö.9. yüzyıldan M.Ö. 4. yüzyıla kadar değişim dönüşüm geçirmiştir. Çok tanrılı inanış ile toplumun; tanrıların, soyluların ve en güçlü savaşçıların bir tarihi olarak karşımıza çıkarken zamanla bu durum neden olduğu yozlaşma ile terk edilmeye yüz tutmuş ve yalnızca iyiliğin ve erdemın temsilcisi olan tek tanrılı inanca geçiş başlamıştır. Bu durum teogonik toplum durumundan kozmogoniye bir geçiş olarak nitelendirilir ve merkezinde insan olan Polis'in, yine insan alışkanlıklarının değişmesi ve dönüşmesiyle nasıl bir yol izlediğini açık bir şekilde göstermektedir.

Yunanca 'Polis' ve aynı mekânsal, siyasal ve kültürel varlığı betimleyen Latince 'civitas' kelimesi, ilerleyen dönemlerde soyut birer olgu olarak karşımıza çıkmaktadır: Polis; politics, polity, civitas: civil, civilization. Bu kelimeler bazen kent devletlerini, bazen milletler topluluğunu betimleseler de anlam dünyamızda kentsel mekânı tasvir ederek kentsel yaşam biçimi ve uygarlaşma arasında bir bağıntı olarak yerlerini aldılar. Antik Yunan'da çok tanrılı yaşam, zaman ilerledikçe ve farklı coğrafyalarda kentsel mekanlar değişip dönüştükçe türlü sonuçlara yol açmış ve çok tanrılı görüş yerini tek tanrılığa bırakmıştır. Bu durum elbette ki bir anda olmamıştır. İncelenen komedyalar, tragedyalar bizlere o dönemde çok tanrılı inancın pragmatik bir getirisi olmadığını ve o dönemki filozofların görüşleri çerçevesinde yeni öğretilerin ortaya çıktığını göstermektedir. Bu öğretilerin ortaya çıkmasındaki temel etkenin ise yönetsel ve dinsel bir yozlaşmanın toplumda seyretmesi, bununla birlikte artı ürünün korunmasının bizzat rahiplere devrinin bu yozlaşmayı toplumda görünür kılınmasını göstermektedir. Eserlerde bu öğretilerin kenti hem mekânsal hem siyasal olarak şekillendiren insan faktörünü etkisi altında bırakmaya başladığını görmekteyiz. Bunlardan en etkin olanı Stoacı görüş olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu görüş o dönem için Roma'nın kurucu düşüncesi olmuştur ve Roma'nın mekânsal olarak iyi örgütlenerek, çalışkan bir toplum modelinin yaratılmasına neden olmuştur. Her yere yollar ve dikey yapılanma gibi mekânsal kazanımlar getiren Roma, dünyada yeni bir kentsel süreci başlatmıştır. Stoacı öğretinin her şeyin "bir" ve "tanrısal" olduğuna olan inancı yönetimde de teklık esasının benimsenmesine ve böylece Antik Yunan'daki dağınık kent devletleri gibi değil tek bir çatı altında toplanmış ve siyasi bir kimlik kazanmış bir Roma toplumunun doğmasına neden olmuştur. Roma Yunan'dan farklı olarak tanrı buyruğu üzerine kurulmaktadır ve Romalı bilinci olarak yönetsel manada bir üst bilinç yaratılmaktadır ve bu bilinç, dürüstlük, hile yapmamak gibi niteliklerin stoacı öğretisi ile harmanlanarak "Romalı" sıfatlarını kazanmasıyla son haline ulaşmıştır. Yurttaş kavramı ortaya çıkmakta ve Roma düşünsel sınırını dünya yurttaşlığında çizmektedir.

² "Özgür ama siyasal özne olmayan" (Dinçkol, 2017), kentteki yabancılar için kullanılan bir tanım.

İlerleyen dönemde imparatorluk olarak anılan Roma Hristiyanlığı benimsemiştir. Roma toplumu hiyerarşik bir yapıya sahiptir. Toplumun en alt kesiminde köleler, onların üstünde azledilmişler ve en üstte de özgür doğmuş vatandaşlar vardı. Özgür vatandaşlar da kendi aralarında sınıflara ayrılmıştır. En net ve eski ayırım kökenlerini 100 kurucu ataya dayandıran patriciler ve bunu yapamayan plebler arasındaydı. Siyasi, adli, iktisadi ve dini sahada imtiyazlı olan patriciler, devletin yüksek memuriyetlerine ve rahipliklere seçilebiliyor; yazılı olmayan örf ve adete göre iş gören toprakların bir kısmını işliyor, Roma mahkemelerinde yargıçlık vazifesini yine yalnız onlar görüyordu.

Roma uygarlığı yaklaşık 1200 yıl boyunca varlığını sürdürerek çeşitli yönetim biçimlerini deneyimlemiştir. Bunlar başta bir monarşi ardından oligarşi daha sonra cumhuriyetin bileşimi bir demokrasi ve daha sonra da otokratik bir imparatorluğa dönüşerek sürecini tamamlamıştır. Fetihler ve asimilasyon sonucunda Batı Avrupa ve Akdeniz'i çevreleyen bölgede egemen olan Roma İmparatorluğu, iç istikrarsızlıkların ve özellikle göçebe toplulukların akınlarıyla yıpranmaya başlamıştır. Bu etkiler sonucunda Batı Roma İmparatorluğu 5. yüzyılda bağımsız krallıklara bölünmüştür. İmparatorluğun batı kesiminin dağılması, tarihçiler tarafından Antik Çağlar'ın sonu, Orta Çağ'ın, aynı zamanda Karanlık Çağ'ın da başlangıç tarihi olarak kabul edilmektedir. Öte yandan Doğu Roma İmparatorluğu, Osmanlı padişahı Fatih Sultan Mehmet'in 1453 yılında İstanbul'u fethetmesiyle son bulmuştur. Hakimiyet alanı Akdeniz'in sınırlarına ulaşan Roma için daha sonra bu geniş hakimiyet iç çekişmelere yol açan bir etmen olacaktır. Savaş ganimetleri, yeni bölgelerdeki merkantilizm ve tımar sistemi zenginler için yeni ekonomik fırsatlar yaratmış ve yeni bir tüccar sınıfı olan atlı sınıfını ortaya çıkarmıştır.

Görüldüğü üzere Roma'nın çöküşü ve Orta Çağ'ın başlangıcı sürecinde kentten artık tekil bir öge olarak değil, bir imparatorluğun yapıtaşı olarak bahsetmekteyiz. Fakat Orta Çağ'a gelindiği vakit durum var olan yapının bozulması şeklinde gerçekleşip, akınlarla yıkılan Roma birliği feodal beylerin yönetim alanlarına ev sahipliği yapmıştır. Feodal devletlerin her biri kırsal bir arazi ya da surla çevrili bir kent ve mülk egemenliği potasında eriten bir yapıya sahiptir (Katznelson, 1992).

Gintis ve Bowles'a göre "Avrupa feodalizmi, (a) mülk temelli bir üretim ve çıkarım, (b) bir devlet biçimi ve (c) bu ikisinin özel bir ifadesi olarak tasvir edilebilir." Komplike feodal devlet, feodalizmin çerçevesini iki rakip ama karşılıklı bağımlı, hukuki prensip üzerinden bir kırsal ve kentsel üretim sistemi olarak kurar. Feodal devletler, eskiden otonom olan ev halkını ve akrabalık sistemlerini tutarlı bir otorite modeli içinde birleştiren, ne kadar gevşek olsa da yönetimin esnek merkezleşmiş örgütlenme araçlarıdır. Feodal devletin kralı, bu nedenle, farklı olarak "parsellenmiş egemenlik" tarzında ve içinde "sosyal ilişkilerin çoğunun yüksek derecede bölgesel, yoğun derece bir ya da birden fazla hücre tipi topluluklarda- manastır, köy, manor, şato, kasaba, lonca, camia vb- odaklanmış olarak betimlenen sosyal örgütlenme biçimi içindeki bir öge olarak görülebilir der.³

Feodal beyler (lordlar) topraklarını surlarla çevirerek kendi yönetim alanlarını içeride inşa etmişlerdir. Ticaretle uğraşan kişilere başlarda sınırlı bir alanda izin tanınarak feodal devletin ekonomik anlamda canlanması amaçlanmıştır (bu ticaret sınıfı geleceğin burjuva sınıfı olarak karşımıza çıkacaktır). Daha sonra ekonominin canlanması ile ekonomiyi canlandıranların eli güçlenmiş ve yönetim ile din bu ekonomik sınıfın çıkarları doğrultusunda şekil almaya başlamış ve yeni ihtiyaçlar doğrultusunda feodal devletler son şeklini almaya başlamıştır. Bu bakımdan;

"...kentlerin tabiatı şu özellikleri ile feodaldi: Savunmaları, hukuki ayrıcalıkları, kesişme noktası ve alışveriş için aktarım noktası olarak ekonomik işlevleri. Feodal toplumun diğer birimleri gibi, kentler de feodalizmin yetki verilmiş otorite ve mülk ile iktidar birleşimi özelliklerini taşıyan toplu tüzel kişiliklerdi. "Zorla alınmış olsa da kentin otonomi ayrıcalıkları hiyerarşik sözleşme imtiyazları tarafından güvenceye alınmış, parsellenmiş bir sistem olarak feodalizmin mantık ve işleyişi ile korunmaktaydı ve kentin bölgesel otoriteler ile ilişkisi her zaman "otonom ve bağımlılığın kırılğan dengesi" olarak kaldı. Dahası kentlerin Orta Çağ dünyası içinde ekonomik

³ Katznelson, I. (1992), *Marksizm ve Kent*, Ayrıntı Yayınları, s.191

birimler olarak işleme becerisi, doğası gereği, krallıkların parçalanmış birimlere feodal bir şekilde bölünmesine bağlıydı. Dolayısıyla, kentsel temelli ticaret, feodalizmin çatlakları içinde var oldu.”⁴

Yeniçağa geldiğimiz vakit kentlere dair şunları söyleyebiliriz: Yönetim feodal devletlerden merkezi krallıklara bir dönüşüm geçirmekte ve millet isimleri belirgin olmasına karşın ulus bilinci henüz oluşmamıştır ve yeni oluşan bu yönetim yapısını iki temel öge oluşturmaktadır, askeri güç ve sivil bürokrasi.

Kentlerde gelişen ekonominin sanatı, bilimi, mimariyi geliştirmesi ile özgür düşünce ortamının da kapıları açılmış ve Avrupa'yı Rönesans'ın merkezi konumuna getirmiştir. O dönemde kaleme alınan eserlerde de Avrupa'da oluşmuş olan devletler kozmopolit bir çizgide çizilmiş olup Avrupa kentleri de edebiyatın, resmin, heykelin, mimarinin, felsefenin doğduğu yerler olarak yansımaktadır. Orta Çağ skolastik düşüncesinden, dini kilise düşüncesinden tamamen bir kopuş sonucunda seküler bir toplum yapısı oluşmuştur.

Orta Çağ'ın skolastik düşünce yapısında henüz birey olamamış ve kendini kutsal ile açıklayan insanın Aydınlanma Çağında, önceden her şeyin belirleyicisi olarak görülen referans noktası 'kutsal'ı (Sarfati, 2010) terk etmesinden sonra akıllı ile bir bütün olarak kendini yani ferdi/bireyi inşa etme süreci başlamaktadır. Birey olma, 'ben'lik, akıl, rasyonalite gibi kavramlar ile Modern Çağ'ın düşünsel ve fiziki yapılarının (mimari ve teknolojik) ortaya çıkmasıyla ve gelişen ekonomik koşullar sonucunda kırdan kentlere göç ile yeni bir kent ve kentli tanımı oluşmaya başlamaktadır.

Modern döneme ait “Sanayi Kentleri ise; bir yönetsel ve dinsel merkezin değil, fakat daha çok bir ticaret ve sanayi merkezinin çevresinde gelişir. Bu kentlerde hem toplumsal yaşamın örgütlenmesinde, hem de toprağın kullanımında yüksek derecede bir uzmanlaşma ve işbölümü açıkça gözlemlenebilir.” (Keleş, 2005)

Bu iş bölümü kente kısa zamanda daha çok mekânsal unsurun (ev, fabrika vb.) eklenmesi ile sonuçlanır.

Kent Kimliği ve Kent İmgesi Bağlamında Ankara

Aydınlanma Çağı'nda Descartes'çı bakış ile rasyonel akla ulaşan insan kendisine 'kim' olduğu ile ilgili soruları sormaya başlamıştır. Bu girişim Orta Çağ'ın kapanıp Aydınlanma Çağı'nın başlangıcı niteliğindedir. Aydınlanma Çağı'nın temel nitelikleri olan akla güven, akılcı düşünce, özgürlüklerin engellenmesi düşüncesi ile siyasi ve dini otoritelere karşı geliş, burjuva sınıfının gelişmesi sonucunda sanat, felsefe ve edebiyatın kilisenin tekeline çıkıp gelişmesi, Fransız İhtilali ve sanayi devriminin gerçekleşmesi tüm bunlar kentte hem mekânsal hem de insan beyninde meydana gelen dönüşümler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyin hiçbir siyasi, dini düşünceye mecbur olmadan özgür olması fikri daha sonrasında her bir kişinin maddi manevi tanımlamalar ile kendini tanımlaması sonucunda kimlikleri oluşturmuştur. Modern kentlerin oluş aşamasında bireyin hem birey olarak hem de kolektif olarak kentteki duruşu ile görünüm kazanmıştır. İnsan kim olduğu ile ilgili farklı düzlemlerde farklı cevaplar almıştır. Bu cevaplar üzerine yaşadığı mekânı, sosyal çevreyi, siyasi konjonktürü, ekonomik eğilimi, küresel değerleri yaratmış daha sonra da yarattığı değerler üzerinden yaşamını sürdürmüştür. Kimlik kavramı “mekânsal kimlik, sosyo-kültürel kimlik, küresel kimlik, kent kimliği” (Bozan, 2019) vb. şekillerde karşımıza çıkmaktadır fakat bu makalede kent kimliği üzerinde durulmaktadır.

Kent kimliği, Aydınlanma Çağı'nın insanı merkeze alan paradigması ile ortaya çıkan 'kimlik' kavramından önce var olan bir olgudur. Kent kimliği her bir bireyin aktif rol oynadığı fakat bireye indirgenemeyecek ölçüde kapsamlı ve girift bir yapıdadır. Kent paradoksal bir zeminde kültürün, mimarinin, mekânın, insanın zamanlar arası bir sarmalıdır. Kent içerisinde zamana, mekâna ve bilince ait her bir veriyi işler ve verilerin reaksiyona girmesine zemin hazırlayan bir performans ve üretim alanı olarak somut/soyut algı dünyamızda kullandığımız ve buna karşılık temel belirleyicimiz olarak etkin rol oynar.

⁴ Katznelson, I. (1992), *a.g.e.*

“Bir kentin kimliğini oluşturan onun kültür varlığı; kültürüne katkıda bulunan da kentin kimliğidir.”

(Keleş, 2005)

Kentin kimliğini oluşturan insanın anlam dünyası ve insana dair her olgu, olaydır; savaş, mimari, edebiyat, siyaset, resim vb. Kentin kimliği, daha çok bir idea olarak kurulmaktadır. Bir kentin ne olduğu, nasıl görüldüğü onun kimliğini yansıtmaktadır. Kentin kimliğini, içinde yaşanan zaman, insanların doğrudan maddi manevi etkileri oluşturmaktadır. Kentin kimliğini sahip olduğu her şey sınırlar ve kimlik de kentin varlığının gelişimini yönlendirmiş olur. Bir kentin kimliğinden söz edildiğinde, kentte yaşayanların onda buldukları bir değerler kümesinden, kente yüklenen bir idealleştirmeden söz etmiş olunur. Böylece kimlik ona yakıştırılan bir şey haline gelir. Gelecekte gerçekleşecek veya gerçekleşmeyecek potansiyel bir proje olarak anılır (Tekeli, 1990). Kentsel imge ise kent yaşantısının kişilerde bıraktığı duysal ve düşünsel izlerdir ve bu izler de kent kimliğinin tanınmasındaki en önemli adımdır (Lynch, 1960). Kentsel imge ile kentsel kimlik kavramları yazılı kaynaklarda çoğunlukla birbirine karıştırılmaktadır. Kentsel imge, kentin görülmesiyle elde edilen zihinsel bir süreci ifade ederken; kent kimliği kentin kişilere gösterdiği sosyal, kültürel ve mekânsal öyküye işaret etmektedir. (Topçu, 2011)

Kent kimliği bağlamında Cumhuriyet Dönemi’nden öncelere gidildikçe Ankara üzerine yazılı eserlerin az olması halihazırda var olanların değerini arttırmaktadır. Bunlardan biri Şairi Razi’dir ve Râzî, Ankara için Divan’ında sık sık “belde-i ma’mûr” yani imar edilmiş, bayındır, gelişmiş yer tabirini kullanmaktadır (Erdoğan, 2016).

Ankara tarihi ve kültürü açısından Râzî Divanı’nın bir hazine değerinde olduğu söylenilebilir. Razi Divanı’nda doğrudan Ankara’yla ilgili olduğu tespit edilen toplam 42 manzume bulunmaktadır. Bu haliyle eser sanki bir Ankara şiirleri antolojisi gibi görünmektedir. Râzî, bilindiği kadarıyla tek eseri olan Divan’ında neredeyse tek mekân olarak Ankara’dan bahsetmiştir. Şair fırsat buldukça çok sevdiği ve sık sık “belde-i mamure” yani bayındır, gelişmiş yer diye bahsettiği Ankara’ya övgüler yazmış, onun maddi ve manevi kültüründen söz etmiş, bir anlamda şiirleriyle Ankara’nın XVIII. asırdaki sosyal ve kültürel tarihini ortaya koymuş, fotoğrafını çekmiştir. Bu bağlamda Râzî; Ankara’nın manevi mimarı ve hâmîsi Hacı Bayram-ı Veli’den, Hacı Bayram evlâdından, Hacı Bayram Camii ve çevresinin tamirlerinden, Hacı Bayram Dergâhı şeyhlerinden, Ankara müftü ve kadılarında, Ankara Mevlevihânesi’nden, Ankara eşrafının sürgün edilmesinden, Ankara’yla ilgili çeşitli paşalardan, valilerden, yangınlardan, tamirlerden, Ankara’nın cami, han hatta köyünden ve şiddetli kışından bile söz etmektedir.⁵

Ankara, köklü bir geçmişi olmasına karşın Osmanlı Devleti’nin diğer şehirleri kadar ilgi görmeyişi Cumhuriyet Dönemi’nde başkent ilan edilmesiyle son bulmaktadır. Cumhuriyet Dönemi’nde hak ettiği ilgiyi hem kentleşme bağlamında hem de edebi eserlere konu olması bakımından görmektedir. Hızlı bir kentleşme süreci yaşamış ve hala yaşamaya devam eden Ankara Cumhuriyet Dönemi itibarıyla yazarlar aracılığıyla insanların zihinlerinde bir karaktere bürünmeye başlamıştır. Buna bir örnek olarak Beş Şehir kitabında Ahmet Hamdi Tanpınar Cumhuriyet Dönemi Ankara’sı ile ilgili izlenimlerini öncelikle kentin şekli unsurlarını ele alarak şu sözlerle ifade etmiştir.

“Ankara, bana daima destani ve muharip göründü. Daha uzaktan gözümüze çarpan şey, iki yassı tepenin arasındaki geçidiyle tabii bir istihkam manzarasıdır. Bazen geniş sarısını rüzgâra vermiş bir harp gemisi gibi, zaman ve hadiselerin denizinde çevik ve kudretli yüzer, bazen bir iç kale, bütün ümitlerin kendisinde toplandığı son sığınak olur, bazen bir kartal yuvası gibi erişilmesi imkânsız yükselir. Şehrin tarihi bu çehreyi yalanlamaz. O bütün Orta Anadolu’ya bir iç kale vazifesini görmüş, eteklerinde daima tarihin büyük düğümleri çözülüp bağlanmıştır. Etilerin, Frikyalıların, Lidyalıların, Roma ve Bizans’ın, Selçuk ve Osmanlı Türklerinin zamanlarında bu hep böyle olmuştur.” (Tanpınar, 1946)

⁵ (Erdoğan, 2016)

Kentin tarihsel bağlamında çeşitli uygarlıklar için bir savaş alanı olarak seçilmesindeki temel unsurların Anadolu'nun ortasında yer almasına, düz ve iki taraftan korunaklı bir görüntüsünün olmasına bağlamıştır. Ankara'daki memuriyeti esnasında yaşamış olduğu yıllar içerisinde şehrin üzerine kurulduğu tarihi imgelem unsurlarını kitabında şu şekilde aktarıyor.

“Burada tek bir vak'a, tek bir zaman, tek bir adam muhayyileye hükmediyor. Bu şehir kendisini o kadar ona vermiş ve onun olmuş. Eti arslanı, Roma sütunu, Bizans bazikilasından kalma taş, Timurlenk ve Yıldırım muharebesi, hepsi sizi dönüp dolaşıp yirmi yıl evvelin çetin günlerine ve şifali ağrılarına götürüyor, onun tabii neticesi olan büyük meselelerle karşılaşıyor. Bu o kadar böyle ki Ankara, İstiklal mücadelesi yıllarından bütün mazisini yıkarak çıkmış denebilir.” (Tanpınar, 1946)

Ahmet Hamdi Tanpınar bu sözleri ile güzel tasarlanmış mimari bir çevre, doğayla kurulmuş başarılı bir ilişki ve insanların birbirleriyle kurduğu ilişkilerin niteliğinin o yere bir kimlik kazandırmaya yeterli olabileceğini edebi bir dille bizlere aktarmaktadır. Kentin, herhangi bir yerleşim biriminde ya da merkezinde, kentin sembolü haline gelen bir anıt yapısında ya da kente hizmet eden mahallelerinde bir kimlik oluşturduğunu ve çevre ile insan etkinliklerinin tamamlayıcılığı ile çok farklı nitelikler kazanabildiğinden bahseder (Kaypak, 2010). Bunun sonucunda Ahmet Hamdi Tanpınar yüzyıllar içerisinde oluşan kent kimliğinin, kentsel imge bağlamında tekrar bir okumasını yapıyor ve kendi edebi üslubuyla Ankara'ya zamanlar arası bir nitelik atfederek adeta yaşayan bir insan gibi kişileştirerek okuyucuya aktarıyor.

Sonuç

Bu çalışmada Antik Çağ'dan itibaren, zamana ve mekâna yayılı bir insan oluşumu olarak kent kavramı; Gılgamesh, İlyada, Odysseia Destanları'nda ve komedy-tragedya eserlerinde ayrıntılı olarak incelenerek devam eden tarihsel süreçte kentin ne tür değişimler geçirdiğine, hangi kapsayıcı öğelerin yapıtaşları olduğuna değinilmiştir. Ardından Kentin, insan ile olan ilişkisi karşılıklı bir politik, ekonomik, kültürel, imge alışverişi olması bağlamında kimlik inşa unsuru olarak ele alınmış ve son olarak Ankara özelinde, Ankara'yı anlatan edebi metinlerden biri olan Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Beş Şehir eserindeki Ankara tasvirleri ile kentsel kimlik ve kent imgesi arasındaki ilişkiye değinilerek birbirlerini etkileyerek birbirini var eden iki terim olduğu sonucuna varılmıştır.

Çalışmada anlatılmak istenen temel düşünce kentsel kimlik ve kent imgesi bağlamında edebi eserlerde kent kavramının nasıl ele alındığı ve bu eserlerin kente kültürel bir değer olarak geri dönen imgelem gücüdür. Edebi metinlerle yeniden yaratılan bu kentsel imge kentin sınırlarını aşmakta, birçok okuyucu ile zamanlar ve mekanlar arası yeni bir iletişim ağına dönüşmektedir. Böylece bir kentten mekânsal bağlamda, o kentte yaşayan insanların genel özelliklerinden yahut o kent için yapılan savaşlardan, o kente bir başkasının yüklediği anlamdan söz etmek, yeni bir kültürel değer olarak kentin niteliğine eklenmekte ve bir başka insanın zihninde yeni bir bağlam yaratılarak kentin cazibesini arttıran bir unsur haline gelmektedir.

Kaynakça

- Aristophanes. (2006). *Eşekarıları, Kadınlar Savaşı ve Diğer Oyunlar*. (S. Eyüboğlu, & E. Azra, Çev.) İş Bankası Kültür Yayınları.
- Bozan, H. (2019). *Kent Kültürü ve Kent Kimliğinin Küreselleşme Bağlamında Bir Analizi: Van İli Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Bölümü Kamu Yönetimi Bilim Dalı.
- Bulut, M., Sezener, A. (2019). Dumuzi-Enkimdu'dan, Kabil-Habil'e Yerleşik Hayatın Serüveni. *Turkish Studies*. (14)6, 3071-3081.
- Bulut, M.(2019). *Göç, Kimlik ve Ritüel*. Ankara:Gece Kitaplığı.
- Çığ, M. İ. (2000). *Gilgameş,Tarihte İlk Kral Kahraman*. Kaynak Yayınları.
- Dinçkol, B. (2017). Atina Demokrasısından Roma Cumhuriyetine - "Demos"tan "Populus Romanus"a. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 23(3).
- Erdoğan, M. (2016). Ankara'nın Bilinmeyen Tarihi: XVİII. Asır Şairi Râzî'nin. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 108.
- Ekşi, S., Bulut, M. (2020). Cemaat izinde bir görme biçimi arayışı: "İhsan Hala" belgeseli. *Antropoloji*, (40) .1-13.
- Hmeros. (2012). *Odysseia*. (P. A. Ersoy, Çev.) Panama Yayıncılık.
- Hmeros. (2014). *İlyada*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Katznelson, I. (1992). *Marksizm ve Kent*. (C. Göğüş, Çev.) Ayrıntı Yayınları.
- Kaypak, Ş. (2010). Antakya'nın Kent Kimliği Açısından İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 380.
- Keleş, R. (1990). *Kentleşme Politikası*. İmge Kitabevi Yayınları.
- Keleş, R. (2005). *Kent ve Kültür Üzerine*. Mülkiye Dergisi, 29(246), 246.
- Lynch, K. (1960). *Kent İmgesi*. (İ. Başaran, Çev.) İş Bankası Yayınları.
- Mumford, L. (2013). *Tarih Boyunca Kent - Kökenleri Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği*. (T. Tosun, ve G. Koca, Çev.) Ayrıntı Yayınları.
- Mutlu, A., Reyhan, H., ve Doğan, H. H. (2016). *Kentleşme*. Palme Yayıncılık.
- Sarfati, M. (2010). *Ekonomi Politikin İnsanı Kimdir?* Derin Yayınları.
- Sennett, R. (1992). *Gözün Vicdanı, Kentin Tasarımı ve Toplumsal Yaşam*. (S. Sertabiboğlu, & C. Kurultay, Çev.) Ayrıntı Yayıncılık.
- Sophokles. (2016). *Antigone*. (A. Çokona, Çev.) İş Bankası Kültür Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (1946). *Beş Şehir*. Dergâh Yayınları.
- Tekeli, İ. (1990). Bir Kentin Kimliği Üzerine Düşünceler. *Marmara Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1,2), 251-259.
- Topçu, K. D. (2011). Kent Kimliği Üzerine Bir Araştırma: Konya Örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2).